

Изборном већу Филозофског факултета у Београду

Изборно Веће Филозофског факултета у Београду, на својој седници од 22. децембра 2011. године изабрало нас је у Комисију за припрему реферата о кандидатима за избор у звање **ванредног професора** за ужу научну област **Историја Рима**, са пуним радним временом, на одређено време од пет година.

На конкурс објављен у огласним новинама Националне службе за запошљавање „Послови“ од 28. децембра 2011, пријавио се један кандидат, др **Жарко Петковић**, досадашњи доцент на предмету **Римска историја**.

***

Проучивши документе које је др Петковић приложио уза своју пријаву (биографију и библиографију), слободни смо да Већу поднесемо следећи извештај и предлог одлуке.

Др Жарко Петковић је рођен 1968. у Београду, где је завршио основну школу и гимназију. Дипломирао је 1994. године на Филозофском факултету у Београду, Одељењу за историју, с највишим оценама: 9.59 у просеку, десетком на одбрани дипломског рада. Пост-дипломске студије на тадашњој Катедри за историју старог века (Одељење за историју нашег Факултета) уписао је 1994. године. За асистента-приправника изабран је 1995. Ту је, након положених испита на пост-дипломским студијама са одличним успехом, одбранио магистарску тезу *De Legibus и Цицеронова политика крајем педесетих година* (1999. године). Испитна комисија изразила је веома повољно мишљење о истраживачким вредностима и формалним квалитетима тог рада, који се бави тешком темом, која захтева широка знања и темељну припремљеност кандидата. Избор теме наговештава кандидатова интересовања за идеолошке видове римске историографије, као и за конституционално-политичка питања историје римске Републике. Показало се да је ученост Жарка Петковића била на висини тешких задатака који стоје пред модерним историчарем да испитује Цицеронову расправу *О Законима* у њеном политичком контексту. За асистента кандидат је изабран 1999. и реизабран 2003. године.

Школску 2000-2001. годину кандидат је провео у Лајпцигу усавршавајући се, на тамошњем Универзитету, у историји касно-републиканског Рима. Априла и маја 2001, у својству научног сарадника, одржао је лајпцишким студентима (Graduirtekolleg) низ предавања о теми „Цицеронов дијалог *De Legibus* као историјски извор“. Влада главним језицима своје струке, античким и модерним, што му омогућује, између осталог, да своје радове објављује у страним часописима. Лајпцишка предавања и наставни резултати на томе Универзитету показали су да су његова знања струке и немачког идиома достигла завидну каквоћу.

Више година у Београду и Лајпцигу провео је у истраживањима за своју докторску дисертацију под насловом „Спољна политика Понтске краљевине“. Ово занимљиво и учено дело одбрањено је новембра 2005, пред комисијом коју су чинили редовни професори Милена Милин, Александар Лома, Маријана Рицл, Радивој Радић и Слободан Душанић (ментор). То је студија о дипломатским односима и сукобима између Римске државе и њеног највећег противника на Истоку током другог и првог века пре Христа, државе Митридатиде. Приступ овој сложеној теми подразумева, поред проучавања свих врста, како историографских, тако и неисториографских извора, шири поглед на питање римског империјализма. Докторска дисертација кандидата представља анализу политике једне персијско-хеленистичке државе, чију су политику обележиле, у време њеног највећег успона, и личне особине њеног најпознатијег владара, Митридата Великог. Како би испитао читаву предисторију римско-понтских односа, кандидат анализира низ питања малоазијске историје трећег и (делимично) другог века, у периоду пре него што се римски утицај проширио на територију Мале Азије. На тај начин, др Петковић је могао приступити свом главном циљу: анализи римско-понтског сукоба из перспективе малоазијске државе. *Спољна политика Понтске краљевине* импресионира својом сложеностју – припада римској и хеленистичкој историји – и самосталношћу суда.

За доцента (четворогодишњи период) унапређен је 2006. године и поново изабран 2010. У његове наставне обавезе ушла су предавања, као и вежбања из античке историје за студенте историје почетних година, као и последње године основних студија историје, затим за студенте класичних наука и археологије.

Др Петковић се трудио да током семинарских вежби у рад и дискусију укључи на делотворан начин што већи број студената. Његов наставни рад се одликује лепом обавештеношћу, коришћењем најновијих резултата међународне науке, нагласком на анализи историографских извора, инсистирањем на континуитету републиканске и царске епохе. Брига др Петковића за наставна и педагошка питања огледа се у његовом издавању четири историјско-географских карата (заједно са проф. Слободаном Душанићем; Р 66), које служе првенствено у наставне сврхе, као и његовој помоћи при постумном издавању *Историје Хеленизма* академика Фануле Папазоглу, уџбеника намењеног превасходно студентима Филозофског факултета.

Током доцентуре др Петковић је био ментор у два успела дипломска рада, води један докторски и један мастер рад, а учествовао је у раду више комисија за одбрану дипломских и пост-дипломских радова на Одељењу за историју.

***

О важности истраживачких резултата др Петковића говори околност да су теме, наговештене у докторату, исцрпно аргументоване у посебним научним радовима објављеним у врло угледним часописима међународне науке (*Sulla and the Liburnian*

Campaign of Cinna, Aevum 82/1(2008), 119-125 (P 516) и *Mithridates II and Antiochos Hierax*, Klio 91/2(2009) 379-385 (P 516).

Чланци се тичу дипломатског и војно-политички аспекта римских грађанских сукоба и римског империјализма. *Sulla and the Liburnian Campaign of Cinna* анализира Сулине операције у залеђу Македоније (после Дарданског мира) и рат који је повео његов противник, Корнелије Цина, на северу Далмације 84. године пре Христа. Изнесени закључак о међусобној повезаности ових ратова, тј. о припремама сукобљених страна у Грађанском рату да отворе други, „далматински фронт“, заснива се на познавању ширег контекста сукоба, као и једном досада недовољно анализираном Еутропијевог податку.

У следећем раду (*Mithridates II and Antiochos Hierax*) Жарко Петковић расправља о плановима Антиоха Хијеракса који је угрозио равнотежу снага у Малој Азији средином трећег века пре Христа. Кандидат се бавио односима између великих сила у Малој Азији средином и у другој половини III века пре Христа. Како би пружио логична тумачења, др Петковић предлаже једно смело али добро засновано хронолошко решење по коме синхронизације у првим књигама Полибијих *Историја*, немају апсолутну, већ само релативну вредност. На основу те поставке др Петковић је дао један уверљив предлог о хронолошком редоследу важних ратова у унутрашњости Мале Азије у поменутој епоси.

У чланку који излази у најновијој свесци часописа *Клио*, за 2012. годину, под насловом *The aftermath of the Apamean settlement: early challenges to the new order in Asia Minor* (P 516), Жарко Петковић се бави непосредним последицама мира у Апамеји (188. године пре Хр.) и ратовима који су обележили успостављање новог, умерено проримског политичког поретка на северу и западу Мале Азије. Кандидат је у раду показао, након исцрпне анализе историјских извора, да је промена односа између пергамског и битинијског краља, тј. неочекивано успостављање савезништва између њих, последица агресивне политике понтског краља Фарнака, који је наговестио амбициозност свог унука, Митридата Великог.

Своја интересовања за конституционала и политичка питања историје Римске републике, који је обележио његов магистарски рад, др Петковић је сачувао и у периоду после стицања звања доцента. Студија *Закон о цензури у Цицероновом спису О законима* објављена је у збранику *Sobria Ebrietas. У спомен на Мирона Флашара. Зборник Филозофског Факултета*. Серија А: Историјске науке, XX(2006) 215-226, (P 52) анализира политичке и друштвене консеквенције Цицеронове идеје о положају цензора у Римској држави, једног конституционалног и политичког плана, насталог у епоси кризе републиканског поретка.

Жарко Петковић је учествовао у истраживачком пројекту „Антички натписи на тлу Илирика – критичко издавање и интердисциплинарна истраживања епиграфских споменика“ које је финасирало Министарство науке и технолошког развоја Републике Србије. Његова знања римске епиграфике су дошла до изражаја у чланку под насловом

The Municipium D(robeta ?) and an Inscription found at Aquae (Prahovo), Simpozionul internațional Daci și Romani. 1900 de Ani de la Integrarea Daciei in Imperiul Roman (Timișoara 24-26 martie 2006), Timișoara 2006, 234-235 (P 72). Споменик из Прахова је важно сведочанство о муниципалном свештенству као и о опсегу муниципалне територије Дробете. Као резултат рада на пројекту долази и учешће др Петковића на међународном научном скупу *Косово и Метохија у цивилизацијским токовима*, у Косовској Митровици (P 72), на основу кога је настао и његов чланак *Notes on the Dardanians, the Scordisci and Roman Macedonia 168–75 BC*, објављен у Међународном тематском зборнику са истог скупа (P 52). У овим радовима др Петковић анализира однос римске управе у Македонији према дарданском залеђу и пружа тумачења за однос Сената према народима у суседству ове провинције. Поменућемо овде и рад (*Auctoritas maiorum у Галеријевом едикту о толеранцији*) о многодискутованој теми о религиозности цара Галерија који је прочитан учесницима научног скупа у Зајечару одржаног у априлу 2011. године и који ових дана излази у издању Зајечарског музеја (*Хришћанско наслеђе Феликс Ромулијане – у сусрет 1700. годишњици Миланског едикта*; (P 65). Ту се анализирају цареви лични, психо-социјални мотиви за прогон хришћана, као и државнички мотив (заштита предачког поретка) који је цар навео као разлог тог прогона.

У закључку анализе појединачних чланака Жарка Петковића наглашавамо, још једном, да су у питању радови истраживачког карактера, који се одликују се критичким методом и хронолошко-тематском разноврсношћу.

***

Две књиге *Спољна политика Понтске краљевине* (P 12) и рад на српском издању *Царске повести* (P 12) представљају најважнији резултат кандидата после доцентуре. *Спољна политика Понтске краљевине* је самостално дело, учено, изврсно написано, обдарено способношћу за разумевање људи, догађаја и страних култура. Монографија је настала на основу доктората који је др Петковић припремао у Лајпцигу и Београду; међутим, књига обухвата и додатна истраживања које је др Петковић остварио у годинама (2006-2009) након одбране истоименог доктората. Између осталих тема којима је проширен и обогаћен докторат, истичемо анализу проблема везаних за историографске изворе, као и питања везана за понтску географију и протоисторију Понта.

Спољна политика Понтске краљевине наговештава плодоносна интересвања, интересовања за историографске теме која су дошла до изражаја у главнини колективног рада, *Царска повест. Животи Хадријана, Антонина Пија, Марка Аурелија и Комода* (превод М. Мајхер (биографије Хадријана, Антонина Пија и Марка Аурелија) и Ж. Петковић (Комодов животопис), коментари (уз све биографије) и предговор Ж. Петковић, Београд 2009) у издању Српске књижевне задруге. У предговору, др Петковић испитује, убедљиво

и учено, између осталог, културно-историјска питања везана за идејно и социјално окружење писца царских биографија, затим нарочито важан проблем извора којима се анонимни аутор дела користио. У коментарима уз превод др Петковић бави се исцрпно појединачним питањима римске политичке и културне историје у доба династије Антонина.

***

Закључујући овај извештај још једном ћемо подвући вредност резултата које је др Петковић постигао у настави и науци као и раду у комисијама ове школе (Комисија за научну, наставну и техничку документацију). Поред тога, др Петковић је оцењен са, најчешће, врло добрим и, понекад, одличним оценама у анонимним студентском вредновању његовог рада.

Укупни резултати које је др Петковић остварио задовољавају, како је показано у овом реферату, све захтеве који се стављају, у нашим условима, пред кандидата за избор у звање ванредног професора. Ценећи његов научни и наставни допринос слободни смо да Изборном већу Филозофског факултета у Београду предложимо да др **Жарка Петковића изабере у звање ванредног професора** за ужу научну област **Историја Рима**.

Београд, 26. јануар 2012. године

др Слободан Душанић, професор емеритус

др Дојна Бенеа, редовни професор,
Универзитет за књижевност, историју и теологију у Темишвару

др Тибор Живковић, научни саветник,
Историјског института САНУ

др Смиља Марјановић-Душанић, редовни професор
(писац реферата)